

Conn Hallinan: Malis krig – för era synders skull

[Ursprungsartikel, "Mali's War: The Wages of Sin" (Washington, DC: Foreign Policy In Focus, 23 augusti, 2012). Översättning från engelska, Göran Källqvist. Först publicerad på svenska i tidskriften Röda Rummet, [www.rodarummet.org/web/.](http://www.rodarummet.org/web/)]

Rapporterna som sipprar ut från Mali är skrämmande: ett ungt par som stenats till döds, berömda urgamla tempel som rivits ner, och nästan 365.000 flyktingar som flyr undan misshandel och piskning för minsta brott mot sharialagarna. Men den mardröm som utvecklar sig i detta västafrikanska land är mindre ett resultat av en radikal variant av islam än västs kapplöpning efter resurser på den jättelika kontinenten och syndens lön för det nyligen genomförda kriget i Libyen.

Den rådande krisen i norra Mali – ett område lika stort som Frankrike – har sina rötter i USA:s politik under Bushadministrationens första år, då man deklarerade att Sahara var ett drivhus för terrorism och öste in vapen och specialstyrkor i området som en del i det så kallade "Transsahariska Antiterrorisminitiativet". Men enligt antropologen Jeremy Keenan som utfört omfattande fältarbete i Mali och kringliggande områden hade beteckningen terrorism inget med verkligheten att göra utan var bara till för att "legitimera militariseringen av Afrika"

Amerikanska militären hävdar att när talibanerna styre föll i Afghanistan så flyttade sig terroristerna västerut, till Afrikas horn, Sudan och Sahara. Men enligt Keenan fanns det "inte ett uns av bevis för det" och han menade att det var "ett helt uppdiktat påstående". Det verkliga syftet med den ökade amerikanska militära närvaron var dels att säkra oljeresurser och dels en "reaktion på hotet från den gradvis ökande kinesiska etableringen på kontinenten".

USA får för närvarande 18 procent av sin energiförsörjning från Afrika, en siffra som beräknas stiga till 25 procent 2015. Afrika står också för en tredjedel av Kinas energibehov, plus andra råvaruresurser som koppar, platina, järn och timmer. *Financial Times* rapporterade nyligen att nya gasfält upptäckts på gränsen mellan Algeriet och Mali.

Faktaruta Mali
Befolkning: 14,5 miljoner (2009)
Yta: 1 242 448 km² (Sverige 450,295 km²)
Statsskick: Republik
President: Dioncounda Traore
Huvudstad: Bamako
Medellivslängd: 51,8 år
Läskunnighet: Knappt hälften av befolkningen över 15 år
Spädbarnsdödlighet: 12 procent (den femte högsta i världen)
Religion: 90 procent av befolkningen bekänner sig till islam
Ekonomi: 80 procent av arbetskraften är sysselsatt inom jordbruket
BNP per capita: 1 100 dollar (Sverige 40 900 dollar)
Exportprodukter: guld, bomull, kreatur
Industri: Främst livsmedelsproduktion
Källa: Wikipedia, CIA Worldfactbook

En härva av lokala konflikter

Det har förvisso skett terroristdåd in Afrika. Bombattacker riktades mot hotell i Kenya 1998, mot en synagoga i Tunisien 2002. De som utförde terroristattacker i Madrid 2004 hade anknytning till den marockanska Islamistiska kampgruppen, en organisation som också genomförde bombdåd i Casablanca 2003.

Men dessa grupper hade inget samröre med al-Qaida och den enda som kan sägas ha sitt ursprung i Sahara var den algeriska Salafistgruppen för Kamp och Predikan, en organisation som senare bytte namn till Al-Qaida i islamska Magreb.

2006 drog International Crisis Group slutsatsen att ”Sahara inte var någon grogrund för terrorism” och att de flesta nordafrikanska regeringar såg det Transsahariska Antiterrorisminitiativet som ett sätt att få tillgång till högteknologiska vapen som attackhelikoptrar, utrustning för nattseende och sofistikerad kommunikationsutrustning.

När USA:s Afrikakommando (AFRICOM) bildades 2008 tog det över initiativet och började arbeta direkt med länder i regionen, inklusive Mali, Marocko, Tunisien, Tchad, Niger, Mauretanien och Senegal. Det enda land i regionen som inte hade några band till AFRICOM var faktiskt Libyen.

USA har också avtal om baser med Uganda, Ghana, Namibia, Gabon och Zambia. Omkring 1.500 marinkårssoldater är för närvarande förlagda i Lemonier, en bas för franska främlingslegionen i Djibouti på Afrikas horn.

”Terroriststämpeln” har alltid varit riskfylld. Exempelvis stödde USA Etiopiens invasion av Somalia som störtade regeringen under Islamiska domstolarnas högsta råd (UIC – Union of Islamic Courts). Washington sa att UIC hade anknytning till al-Qaida men lade aldrig fram några bevis. UIC var en moderat islamistisk rörelse som drev ut de USA-stödda krigsherrarna och gav Somalia fred för första gången sedan 1991. Den innehöll radikala islamistiska grupper som al-Shabab, men dessa organisationer dominerade inte regeringen.

Etiopiens invasion förändrade allt detta. För somalier är Etiopien en traditionell fiende och al-Shabab lyckades ena en stor del av befolkningen mot ockupationen. På så sätt blev en liten grupp som var marginell i UIC ryggrad i motståndet. ”Slutresultatet av den USA-stödda invasionen blev att Somalia drevs in i al-Qaidas fälla”, säger Somalias tidigare utrikesminister Mahmoud Hurre.

Krisen i Mali har en lång historia med sina rötter å ena sidan i landets djupa fattigdom och å den andra en offensiv från tuaregerna – ett nomadiskt berberfolk som sedan länge har kontrollerat handeln över Sahara – för större självstyre och en större bit av utvecklingskakan. Tuaregerna har iscensatt fyra misslyckade revolter sedan Mali erövrade självständighet från Frankrike 1960, men Muammar Gaddafis fall i Libyen gav dem ett gyllene tillfälle.

Gaddafi hade stött tuaregernas självständighetskrig under lång tid, och många tuareger tjänstgjorde

som legosoldater på regeringens sida i Libyen. Efter Gaddafis fall uppstod ett överflöd av vapen för tuaregerna, som snabbt använde sin nyförvärvade vapenmakt mot Malis till stor del ineffektiva armé.

De så kallade "terroristgrupperna", som Ansar al-Din, al-Tawhid wa al-Jihad och AQIM trängde in först sedan Azawads Tuaregernas nationella befrielseörelse hade kastat ut Malis armé från norr och utropat sig till ett eget land. Det är dessa grupper som stenar människor till döds, river ner Sufitempel och genomdriver strikta sharialagar. Tuaregerna har till stor del knuffats åt sidan och många av dem har återvänt till öknen och övergivit städer som Timbuktu, Gao och Kidal till de islamistiska grupperna.

Utöver de ursprungliga stridande i norra Mali finns det ökande spänningar mellan islamisterna och songhai, Malis största etniska grupp. Det ryktas att songhaibyar organiserar miliser som ger ännu en dimension av möjliga problem.

Inget av detta hade behövt hända

När FN:s säkerhetsråd antog resolution 1973 den 17 mars förra året var det för att "skydda civila" i Libyen. Vid den tidpunkten försökte de 53 medlemmarna i Afrikanska unionen (AU) förhandla fram en lösning på krisen, men två dagar efter att FN:s resolution antagits inledde NATO Operation Odyssey Dawn.

Den 20 mars möttes AU i Mauretania i ett försök att få slut på striderna. "Vår önskan", löd ett gemensamt AU-uttalande, "är att Libyens enhet och territoriella integritet ska respekteras liksom att all sorts utländsk intervention ska avvisas." AU var klart medveten om att Afrikas bräckliga postkoloniala gränser är enormt benägna att skapa instabilitet, och att Libyen till slut kunde falla omkull som ett dominospel.

"Oavsett motiven för NATO:s viktigaste krigförande länder [att driva bort Gaddafi] så avkräver lagen om oavsiktliga konsekvenser ett hårt straff från Mali idag", sa FN:s tidigare sändebud Robert Fowler till *The Guardian*, "och när det enorma förrådet av libyska vapen sprider sig över området, en av de mest instabila regionerna i världen, kommer den att fortsätta att göra det över hela Sahel*."

Ett decennium av amerikansk militär inblandning på kontinenten har inte bara misslyckats att bromsa instabiliteten och de så kallade "terroristgruppernas" tillväxt. USA:s aktioner i Somalia och Libyen har direkt underblåst bildandet av sådana organisationer. Och "utbildning" av utländska militärer har knappast stabiliserat saker och ting. Amadou Sanogo, den maliska armékapten som störtade den civila regeringen i kölvattnet till tuaregoffensiven, utbildades av USA:s militär. Sanogo gick på Defense Language Institute 2005 och 2007, en amerikansk arméunderrättelseutbildning 2008 och en officersutbildning 2010.

Prognos: det kommer att slå tillbaka

"Terrorismen" i Afrika får sin näring från lokala förhållanden, inte från en internationell jihadistisk agenda. Boko Haram i Nigeria återspeglar spänningarna mellan landets till stor del utfattiga norra islamiska del och den mer välmående kristna södern. Liknande förkastningslinjer går igenom Niger, Elfenbenskusten och Kamerun. Terrorismen i Algeriet och Marocko återspeglar att ekonomierna inte lyckas ge jobb till en enorm del av befolkningen, samtidigt som auktoritära politiska strukturer kväver alla försök att göra något åt det. Somalia var först en bricka under det Kalla kriget och därefter själva definitionen på kaos. När en islamistisk regering började lindra detta kaos störtade USA den och släppte lös al-Shabab.

Hundratals miljoner dollar i hjälp används för att bekämpa terrorismen på kontinenten och USA:s

* **Sahel** är regionen söder om Sahara – öa.

militär utbildar de väpnade styrkorna i dussintals länder i Afrika. En malisk armékapten utnyttjade denna hjälp och denna utbildning för att genomföra en kupp som nu hotar att övergå i ett regionalt krig.

Kommer Marocko att använda USA:s hjälp för att bekämpa terrorismen eller istället stärka sitt grepp om det mineralrika Västsahara och sätta fart på sitt krig med Polisariofronten igen? Kommer Niger att bekämpa "terroristerna" eller krossa tuaregernas motstånd mot fransk uranbrytning i Sahara? Kommer Algeriet att jaga AQIM eller sina egna förbjudna islamistiska organisationer? Kommer hjälpen för att bekämpa terrorismen i Nigeria att dirigeras om för att krossa lokalbefolkningens motstånd mot oljeproduktion i Nigerdeltat?

Bajonetter kommer inte att besegra källan till terrorism och instabilitet i Afrika. Militära lösningar har i själva verket en tendens att fungera som rekryteringsombud för grupper som AQIM. Afrika har inte behov av fler vapen – det behöver hjälp, utveckling och program som lyfter upp en avsevärd del av kontinentens befolkning ur fattigdom.